

Inledning

Den senaste tidens utveckling i omvärlden och dess konsekvenser, inte minst flyktingkrisen och terrorattacker i hjärtat av Europa, understryker behovet av ett samlat EU-agerande. Europa möter i dag den största flyktingkrisen sedan andra världskriget och det är en stor utmaning för EU och dess medlemsstater att hantera. Vi ser också en mobilisering av nationalistiska krafter. Den grundläggande fria rörligheten och Schengensamarbetet ifrågasätts. Under 2015 lyckades EU ta några första steg mot ett ökat gemensamt ansvar men det går alldeles för långsamt med genomförandet.

Den ekonomiska och finansiella situationen i Europa fortsätter att långsamt förstärkas och återhämtningen går nu in på sitt tredje år. Men tillväxten är låg och återhämtningen inte tillräckligt snabb. I vissa länder uppvisar arbetslösheten, särskilt ungdomsarbetslösheten fortsatt mycket höga nivåer. Samtidigt är skuldnivåerna för flera medlemsstater fortsatt höga. Det är dock positivt att EU och Grekland kunde ha en konstruktiv process kring Greklands framtid trots landets mycket svåra ekonomiska och finansiella situation. Detta visar på styrkan i EU-samarbetet.

EU-dagordningen har också präglats av Storbritanniens reformkrav på EU inför den kommande folkomröstningen om medlemskapet. Det ligger i Sveriges intresse att värna om ett väl fungerande EU och samtidigt se till att de grundläggande principerna för EU-samarbetet inte urvattnas. Sverige har ett principiellt intresse av att hålla ihop EU. Det är också av strategisk betydelse för oss att Storbritannien stannar kvar i EU. Vi är likasinnade i många viktiga sakfrågor, vi värnar om fri handel och en fullt fungerande inre marknad. Ett EU utan Storbritannien är ett svagare EU.

Men EU hanterar även många andra frågor där viktiga framsteg har åstadkommit: sociala frågor har satts på EU:s dagordning, dels genom att EU-kommissionen nu lyfter fram principen om lika lön för lika arbete och betonar de sociala rättigheterna, dels genom att medlemsstater som Sverige driver frågan aktivt. Jämställdhetsperspektivet har utvecklats. EU var drivande i arbetet med att nå ett globalt klimatavtal i Paris, liksom en global överenskommelse om nya hållbara utvecklingsmål. Framsteg har gjorts mot en verkligt digital inre marknad och mot avskaffande av roamingavgifter. EU höll också en enad front i diskussionerna med Ryssland genom att förlänga sanktioner och man gav ett fortsatt aktivt stöd till Ukraina.

EU står inför stora utmaningar även 2016. Allt tyder på att flyktingkrisen kommer att fortsätta, och att EU behöver ta ett gemensamt ansvar. Kontrollen av de yttre gränserna måste garanteras, vilket är en förutsättning för att den fria rörligheten inom Schengen ska fungera och för att ett gemensamt asylsystem ska kunna upprättas.

Ett socialt och mer välmående EU behöver nu byggas eftersom de senaste årens ekonomiska kris har utmanat de sociala modellerna i Europa. När Europas ekonomier nu sakta återhämtar sig från krisåren så måste även den sociala sammanhållningen och välfärden stärkas. Insatser för att öka jämställdheten behövs, bland annat för att möjliggöra ett högre arbetskraftsdeltagande bland kvinnor. Individernas kompetens behöver tas tillvara och utvecklas för att bättre matcha de jobb som finns, nu och i framtiden. Den inre marknaden, en öppen och rättvis handelspolitik och EU:s tillväxtstrategi, Europa 2020, cirkulär ekonomi samt den europeiska terminen är EU:s bästa verktyg för hållbar tillväxt och sysselsättning. Samtidigt kan högt ställda ambitioner i arbetet med EU:s sociala dimension bidra till att utvinna den fulla tillväxtpotentialen, samt till att stärka förtroendet och legitimiteten för EU:s arbete.

Klimatförändringarna hotar människors levnadsmiljö, ger upphov till naturkatastrofer och driver människor på flykt. Det är en närmast existentiell fråga att sätta stopp för dessa. En biobaserad och cirkulär ekonomi innebär ökad resurseffektivitet och minskad miljö och klimatpåverkan samtidigt som det gynnar näringslivsutveckling och nya jobb. Barn ska kunna växa upp i en vardag fri från gifter. För att främja en hållbar framtid för vår planet och kommande generationer måste vi ha en sammanhållen och ambitiös klimat-, energi- och miljöpolitik på EU-nivå.

I en tid av osäkerhet och konflikter ska EU och Sverige utgöra en stark röst för mänskliga rättigheter, demokrati, fred, rättsstatens principer och jämställdhet. Det är viktigt att främjandet av dessa principer är en central del i EU:s arbete. Det gäller såväl inom olika tematiska områden såsom migration, kontra-terrorism, utrikespolitik och handel, som för landspecifika situationer inom och utanför unionen.

Under 2016 kommer regeringen i EU-arbetet därför särskilt prioritera och vara en pådrivande kraft avseende ett **socialt Europa för jobb och tillväxt**, en **ambitiös klimat-, energi och miljöpolitik**, samt en **solidarisk flykting- och migrationspolitik och en säker omvärld**.

En solidarisk flykting- och migrationspolitik och en säker omvärld

Krig, förtryck, oroshärdar och klimatförändringar fortsätter att orsaka mänskligt lidande. När miljoner människor flyr undan krig och förtryck ska EU värna grundläggande principer om asylrätt och human behandling av flyktingar samt förebygga högerextrema och främlingsfientliga attacker mot flyktingar. Samtidigt är det viktigt att det europeiska asylsystemet är hållbart och fungerande och att alla medlemsstater delar på ansvaret; fler måste göra mer. Under 2015 fattades flera viktiga beslut för att hantera den akuta situationen och stärka nuvarande system. Men samtidigt har många medlemsstater inte genomfört det unionens enats om.

Ett fungerande gemensamt asylsystem

Migrationsutmaningen kräver gemensamma lösningar. Ansvaret för att ta emot asylsökande måste delas solidariskt av alla EU:s medlemsstater. Den gemensamma asyl- och migrationspolitiken måste förnyas.

Regeringen kommer att verka för:

- Ett nytt gemensamt asylsystem inom EU, baserat på en permanent och tvingande omfördelning som medför en jämnare fördelning av skyddsbehövande inom EU, genom att man söker asyl i EU och fördelas till något av medlemsländerna. Detta system ska innebära ett ökat gemensamt ansvar för att vidarebosätta fler asylsökande och för att åstadkomma fler lagliga vägar för skyddsbehövande att söka asyl inom EU. Systemet ska inte göra avkall på den individuella asylprövningen.
- Att gemensamt fattade beslut om att stärka det befintliga systemet skyndsamt genomförs samt att Sverige blir föremål för omfördelning. Vidare krävs ett väl fungerande, rättssäkert och värdigt återvändande för de personer som inte har rätt att stanna.
- Att kontrollen av de yttre gränserna stärks. Denna kontroll är en förutsättning för att den fria rörligheten inom Schengen ska fungera och att ett nytt gemensamt asylsystem ska kunna upprättas där alla asylsökande registreras vid gränsen.

Den externa dimensionen av migration

EU måste öka stödet till de länder i närområdet som tar ett stort ansvar för flyktingsituationen. Särskilt samarbetet med Turkiet och västra Balkan behöver stärkas. Utgångspunkterna för samarbete är att värna asylrätten och att stärka ursprungs- och transitländerns egen kapacitet att hantera alla aspekter av migration. Därtill är ambitionen att skapa goda relationer till tredje länder för att få till stånd väl fungerande återvändanden och underlätta rörlighet över gränser.

Regeringen kommer att verka för:

- En gemensam utrikespolitik som bättre understödjer migrationens externa dimension genom att stärka dialogen och utöka det ekonomiska stödet till Turkiet, Libanon och Jordanien med målsättningen att förbättra möjligheterna till arbete, utbildning och hälsovård för flyktingar som uppehåller sig i länderna.
- En politik som stärker och konkretiserar partnerskapet med ursprungs- och transitländer när det gäller laglig migration, internationellt skydd, förebyggande och bekämpande av människosmuggling och trafficking, kapacitetsbyggande, återvändande/återtagande samt demokrati och mänskliga rättigheter.

- Att EU:s utrikespolitiska agerande inklusive utvecklingssamarbete och en politik för fri och rättvis handel motverkar grundorsakerna till migration bland annat genom att förbättra levnadssituationen för fattiga människor i utvecklingsländer och förebygga att människor tvingas fly samt tillvaratar migrationens potential för utveckling.

En säker omvärld

Ett grannskap som präglas av demokrati, stabilitet och ekonomisk utveckling är nödvändigt för EU:s långsiktiga utveckling och säkerhet. EU ska bevara och skydda den europeiska säkerhetsordningen som i dag utmanas av Rysslands aggression gentemot Ukraina. Genom en framgångsrik utvidgningsprocess skapas ekonomisk dynamik i såväl kandidatländer som i EU:s medlemsstater. Utvecklingen i EU:s grannskap och dess konsekvenser (inte minst flyktingkrisen), terroristattentaten i Paris och Köpenhamn, och mobiliseringen av högerextrema och främlingsfientliga grupper – allt detta sätter fokus på behovet av ett starkare och mer samlat EU-agerande. En effektiv krishanteringsförmåga som förmår att hantera både extern och intern säkerhet är avgörande för en bibehållen säkerhetsordning i Europa. EU behöver öka ansträngningarna för att förebygga radikaliserings och rekrytering till exempelvis al-Qaida och Daesh, och för fred i Syrien, Irak, Jemen och Libyen. Kampen mot Daesh måste fortgå. Assadregimen bär huvudansvaret för konflikten i Syrien, samt det lidande som framförallt kvinnor och barn utsätts för. En samlad ansats i EU:s externa agerande är avgörande för att uppnå uppsatta mål, inte minst i genomförandet av de nya globala målen för hållbar utveckling, Agenda 2030. Regeringen kommer att betona kvinnors roll för fred och utveckling. Jämställdhet och alla människors rätt till åtnjutande av mänskliga rättigheter, inklusive kvinnors och flickors, ska vara en integrerad del av EU:s externa agerande.

Regeringen kommer att verka för:

- Att EU:s dialog med Ryssland är tydlig och principfast, och att stödet till Ukraina är starkt. EU ska stå upp för varje lands rätt att välja sin framtid. EU:s sanktioner mot Ryssland ska upprätthållas så länge Rysslands destabilisering av Ukraina fortsätter och den olagliga annekteringen av Krim och Sevastopol kvarstår.
- Att EU förstärker sin politik och utvecklar relationerna med länderna inom Östliga partnerskapet, Mellanöstern och Nordafrika.
- En bred och slagkraftig europeisk global strategi, som leder till ett mer proaktivt EU som driver sina egna intressen och tar ett globalt ansvar. Strategin ska bekräfta EU:s engagemang för en världsordning baserad på multilaterala regler, mänskliga rättigheter, rättsstatsprinciper och demokrati.
- Att EU effektivt genomför de nya globala målen för hållbar utveckling, Agenda 2030, såväl på den inre marknaden som i de externa relationerna inklusive biståndspolitik.
- Att Sverige driver på för att EU:s civila krishanteringsförmåga utvecklas.

Ett socialt Europa för jobb och hållbar tillväxt

De senaste årens ekonomiska kris har utmanat sammanhållningen i Europa. Våra samhällen har utsatts för stora påfrestningar och skillnaderna mellan grupper har ökat.

Ett starkt och socialt Europa bygger på en samverkan mellan tillväxt, ökad konkurrenskraft och solidaritet, där tillväxt och sociala framsteg förstärker varandra. Välskötta statsfinanser och hög sysselsättning, för både kvinnor och män, samt en väl fungerande inre marknad är förutsättningar för hållbar tillväxt och välfärd för alla. Europa behöver fler människor på arbetsmarknaden, och insatser för ökad jämställdhet och icke-diskriminering möjliggör ett högre arbetskraftsdeltagande bland kvinnor. De stora migrationsströmmarna och den höga ungdomsarbetslösheten är två av EU:s största utmaningar. Plats i utbildningssystemen är grundläggande för nyanländas möjligheter att komma in i samhället och på arbetsmarknaden.

Ett Europa för jobb och hållbar tillväxt

Europas ekonomiska återhämtning har kommit igång, men går fortsatt långsamt. För att skapa en hållbar ekonomi och fler jobb behövs reformer i Europas ekonomier och arbetsmarknader. Samtliga medlemsstater behöver ta ansvar och vidta nödvändiga åtgärder för att säkra finansiell stabilitet och ekonomisk och social hållbarhet. I ett socialt Europa behöver åtgärder för att skapa fler och bättre jobb och ökad tillväxt med hållbara förtecken stå i centrum. En väl fungerande inre marknad, med rättvisa villkor, är en nyckel till tillväxt och välbefinnande. För att tillvarata potentialen i den inre marknaden är det viktigt att fri rörlighet och skyddet av arbetstagares rättigheter går hand i hand.

Ansträngningarna för att ta bort hinder för handeln med varor och tjänster på den inre marknaden måste fortsätta för att tillväxten och jobben i Europa ska kunna öka. Krånglig byråkrati och regelkrav behöver förenklas, samtidigt som höga skyddsnivåer för bland annat arbetstagare, folkhälsa och miljö bibehålls. Satsningar på forskning, innovationer och entreprenörskap samt förbättrad omställningsförmåga för industrin är nödvändiga för hållbar tillväxt och förmåga att möta samhällsutmaningar kopplade till klimat, energi, säkerhet och hälsa. Framtidens nya jobb kommer framför allt att skapas inom tjänstesektorn och i den digitala ekonomin. Det är också nödvändigt för Europas globala konkurrenskraft att den inre marknaden hålls öppen mot omvärlden, och att de pågående frihandelsförhandlingarna drivs på. Ett avtal med USA skulle ha stor betydelse för att stärka de transatlantiska relationerna såväl ekonomiskt som politiskt. Men det är samtidigt viktigt att EU bibehåller sina normer för säkerhet, hälsa och miljö.

Regeringen kommer att verka för:

- Att förhandlingarna mellan EU och USA om Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) påskyndas med en hög ambitionsnivå under 2016, då det är ett viktigt år för att nå ett avslut i förhandlingen.
- Att hinder och diskriminerande åtgärder mot gränsöverskridande handel motverkas och att kommande lagförslag inom ramen för Inre marknadsstrategin för varor och tjänster är ambitiösa och konkreta.
- Att initiativen i Strategin för EU:s digitala inre marknad resulterar i en marknad där europeiska företag kan växa och skapa jobb och hållbar tillväxt, och att de stödjer den digitala utvecklingen och innovativa affärsmodeller.

Fler människor på arbetsmarknaden

Ett starkt och socialt Europa bygger på en samverkan mellan tillväxt, konkurrenskraft, sociala framsteg, jämlikhet och solidaritet. Genom att höja kunskapsnivån hos arbetstagare och arbetsökande med låg utbildningsnivå, synliggöra faktisk kompetens och förbättra matchningen på arbetsmarknaden, ökar möjligheten till anställning i de jobb som finns nu och i framtiden.

Jämställdhet är en fråga om makt och social rättvisa, men samtidigt också en förutsättning för att öka Europas tillväxt och konkurrenskraft. Det finns få områden i samhället där tillväxtpotentialen är lika omfattande som på jämställdhetsområdet och EU måste arbeta strategiskt med jämställdhetsfrågorna och prioritera arbetet för att främja kvinnors deltagande på arbetsmarknaden.

Genom tillgång till utbildning genom hela livet stärks individers möjlighet till sysselsättning. Fokus på kvalitet i yrkesutbildningen är en viktig fråga, liksom att utbildningens innehåll stämmer överens med arbetsmarknadens behov.

Regeringen kommer att verka för:

- Att initiativet ”*Ny start för arbetande föräldrar*” har ett jämställt och modernt föräldraskap i fokus som beaktar olika familjekonstellationer och säkrar ett högt arbetskraftsdeltagande bland kvinnor genom att främja jämställdhet. Initiativet bör fånga upp viktiga aspekter såsom tillgång till kvalitativ förskola till en rimlig kostnad.
- Att initiativet ”*En ny kompetensagenda för Europa*” understryker att all utbildning bidrar till enskilda individers utveckling, livslånga lärande, samhällsengagemang och kritiskt tänkande samt understryker yrkesutbildningens viktiga roll.
- Fördjupade diskussioner om hur nyanlända kan inkluderas i medlemsstaternas utbildningssystem och arbetsmarknad på bästa sätt.

En bättre arbetsmarknad för alla

Fri rörlighet är en hörnsten i EU-samarbetet. Rörlighet ska gå hand i hand med social trygghet, ett högt arbetstagar skydd och goda arbetsvillkor för alla arbetstagare, oavsett var de kommer från. Social dumpning och missbruk av reglerna om fri rörlighet ska hindras så att otillbörliga konkurrensfördelar inte ska kunna nås genom att på olika sätt kringgå regler om bland annat arbetsmiljö. De sociala trygghetssystemen ska samordnas så att rörligheten för personer inom EU främjas, särskilt för arbetstagare. Nationella sociala trygghetsförmånens syfte, särdrag och hållbarhet ska bevaras och respekteras även när de samordnas inom unionen.

Regeringen har framgångsrikt verkat för att de sociala frågorna ska få en större roll i EU-samarbetet. EU-kommissionen har exempelvis aviserat en europeisk pelare för sociala rättigheter och föreslagit en revidering av utstationeringsdirektivet. Paketet för arbetskraftens rörlighet väntas under året och ett arbete har inletts för att utveckla de sociala frågorna, vilket regeringen välkomnar och aktivt driver på. Det är viktigt att EU skapar en starkare gemensam social bas med sikte på ökad social inkludering och trygghet. Existerande verktyg, som den öppna samordningsmetoden och den europeiska planeringsterminen, kan användas för att uppnå detta. Regeringens utgångspunkt är att medlemsstaternas kompetens, de nationella arbetsmarknadsmodellerna och arbetsmarknadens parter autonomi respekteras.

Regeringen kommer att verka för:

- Att principen om lika lön för lika arbete enligt tillämpliga lagar och kollektivavtal i arbetslandet bekräftas, och att utländska arbetstagare så långt som möjligt ska likabehandlas med inhemsk arbetskraft särskilt vad avser grundläggande arbets- och anställningsvillkor

inom ramen för utstationeringsdirektivets område, samtidigt som den fria rörligheten respekteras.

- Att tydliga regler och rättvis konkurrens är styrande för lagstiftningen på transportområdet, och leder till förbättrade arbetsvillkor i hela EU och att skyddet för de sociala rättigheterna förstärks.
- Att samordningsbestämmelserna gällande de sociala trygghetssystemen främjar rörligheten för personer inom EU, i synnerhet för arbetstagare, samt verkar för att förbättra människors levnadsstandard och egna försörjning. Regeringens mål är att balansen mellan den enskildes sociala skydd och ansvars- och kostnadsfördelning mellan medlemsstaterna, måste finnas i bestämmelserna.

Ambitiös klimat-, energi- och miljöpolitik

Klimatförändringarna hotar människors levnadsmiljö, ger upphov till naturkatastrofer och driver människor på flykt. En hållbar framtid för vår planet och kommande generationer kräver en sammanhållen och ambitiös klimat-, energi- och miljöpolitik på EU-nivå. Temperaturökningen måste hållas så långt under 2 grader som möjligt med målsättningen 1,5 grader i enlighet med Parisavtalet. Regeringen tar en ledande roll inom EU och vill skynda på omställningen till ett mer hållbart samhälle.

En ambitiös klimat- och energipolitik

Efter COP21 i Paris behöver såväl EU som andra höja sina klimatambitioner. För att nå klimat- och energimålen till 2030 måste kommande EU-förslag, inte minst inom ramen för Energiunionen, utformas i linje med den i Paris uttalade ambitionen. Resultatet av COP 21 behöver följas upp. En stärkt Energiunion behövs för minskade koldioxidutsläpp, förnybar energi, energieffektivisering och en väl fungerande inre energimarknad, men också för konkurrenskraft, hållbar tillväxt och fler jobb.

Regeringen kommer att verka för:

- Att EU ska använda de olika klimatrelaterade ärendena för att stärka klimatarbetet utifrån klimatavtalet i Paris och att utgå från 5-åriga cykler.
- Ett stärkt system för handel med utsläppsrätter som ger en långsiktig styrning mot lägre utsläpp av växthusgaser samt en ansvarsfördelning i den icke-handlande sektorn, inklusive skog och markanvändning, som säkerställer att 2030-målen uppnås.
- Att säkerställa genomförandet av målen för förnybar energi och energieffektivisering. Detta inkluderar goda förutsättningar för bioenergi, som dominerar bland de förnybara energislagen, vilket är angeläget för EU:s möjligheter att kostnadseffektivt möta satta energi- och klimatmål.
- Att en ändamålsenlig energibeskattnings kommer till stånd i sektorer utanför EU:s system för handel med utsläppsrätter, och att principen om att förorenaren ska betala ges fullt genomslag. En effektiv skatt på fossila bränslen är en förutsättning för att kunna nå de klimatpolitiska målen på ett kostnadseffektivt sätt.

En ambitiös miljöpolitik

För att uppnå ett hållbart samhälle prioriterar regeringen en giftfri miljö där farliga kemikalier fasas ut eller ersätts med bättre alternativ och där vi värnar den biologiska mångfalden.

Regeringen kommer att verka för:

- Ett mer ambitiöst genomförande av REACH, och att EU-reglering av hormonstörande ämnen och nano-material kommer på plats i enlighet med målen i det sjunde miljöhandlingsprogrammet.
- En reglering av farliga ämnen i textilier, en handlingsplan för gruppen högfluorerade ämnen och en begränsning av användandet av ämnet Bisfenol A.

Ett resurseffektivt samhälle

Synen på hur vi konsumerar och värderar våra resurser måste förändras. Resurseffektivitet, återvinning, giftfria materialkretslopp och att använda avfall som en resurs är nyckelfaktorer för en minskad miljö- och klimatpåverkan. Arbetet för en cirkulär ekonomi bidrar i hög grad till ett mer hållbart samhälle som kan säkerställa kommande generationers behov där samhällets innovationskraft används för att skapa nya lösningar, nya affärsmodeller och nya jobb.

Regeringen kommer att verka för:

- Att kommissionens handlingsplan om en cirkulär ekonomi leder till att avfall hanteras som en resurs, att produkter blir allt mer hållbara, att höga och likvärdiga krav ställs på återvunnen råvara samt att återvinningsbara och icke förnybara material över tid ersätts med förnybara. Konsumenter ska gynnas av att ställa om till nya produktions- och konsumtionsmönster, nya affärsmodeller och delningsekonomi.
- Att förhandlingarna om direktiven på avfallsområdet leder till utfasning av särskilt farliga ämnen, minskad användning av farliga ämnen, höga och likvärdiga krav på återvunnen råvara och nyråvara, giftfria materialkretslopp, marknader för sekundära material, samt förbud mot deponering av återvinningsbart avfall.